

Załącznik 1

KALENDARIUM NAJWAŻNIEJSZYCH ZDARZEŃ z przełomu ostatnich dekad ubiegłego wieku lat 1989–1991

DATA

WYDARZENIA

1989

7–11.01	149 delegacji państwowych bierze udział w konferencji poświęconej broni chemicznej w Paryżu.
18.01	Gorbaczow zgłasza chęć poważnych redukcji sił zbrojnych i zbrojeń.
23–27.01	Gotowość redukcji sił zbrojnych zgłaszają: NRD, PRL, Węgry, Czechosłowacja i Bułgaria.
6.02	Początek Okrągłego Stołu w Polsce.
15.02	Związek Sowiecki kończy interwencję w Afganistanie.
6.03	Rozmowy we Wiedniu w sprawie konwencjonalnych sił zbrojnych w Europie (CFE). Uczestniczyły 23 państwa NATO i UW.
5.04	Zakończenie Okrągłego Stołu. Wywiady Wałęsy i Kiszczaka.
5–6.05	Mobilizacja PZPR przed wyborami wyznaczonymi na 4 czerwca.
14.05	Uroczyste obchody 34. rocznicy powstania Układu Warszawskiego.
23.05	Wystąpienie do NATO w sprawie nawiązania kontaktów między armiami i rozwiązania obu „sojuszy”.
29–30.05	Szczyt NATO. Nowa inicjatywa redukcji sił konwencjonalnych w Europie.
4.06	„Wolne” na 30% wybory. Klęska komunistów, w tym kierownictwa MON. Rozprawa ze studentami w Pekinie.
13.06	Węgierski Okrągły Stół.
30.06	Ewakuacja pierwszego pododdziału wojsk sowieckich z Polski (z Węgier i Czechosłowacji rozpoczęto ewakuację 2 miesiące wcześniej)
————— × —————	
3.07	Posiedzenie Rady Wojskowej MON, będącej reakcją na sygnał z opozycji, że prezydentem wcale nie musi być członek PZPR. Rada zapre-

- zentowała twarde stanowisko. Prezydent jest przewodniczącym KOK i zwierzchnikiem sił zbrojnych, a więc nie ma o czym mówić¹.
- 4.07 Ukonstytuowały się Sejm i Senat w nowym składzie.
- 5.07 Narasta liczba wizyt sowieckich dowódców wysokiego szczebla w Warszawie.
- 12–15.07 Wizyta delegacji GZP WP w Rumunii, gdzie omawiano *zasadnicze kwestie socjalistycznego wychowania żołnierzy*.
- 19.07 Zgromadzenie Narodowe wybiera Jaruzelskiego na prezydenta RP (jedynym głosem przewagi).
5. 08 Szef GZP melduje Rakowskiemu, że *wojsko niezmiennie popiera reformatorską politykę partii*.
19. 08 N. Ceaușescu (słońce Karpat) wezwał państwa członkowskie Układu Warszawskiego do interwencji w Polsce.
24. 08 T. Mazowiecki zostaje pierwszym po wojnie niekomunistycznym premierem (szefem rządu).
- 10.09 Węgry otwierają zachodnią granicę dla uciekinierów z NRD. W Polsce zreformowano szkolenie wojskowe studentów. *Zasadniczą część programu stanowi wiedza o wojsku*. W ambasadach państw zachodnich w Warszawie przebywa ok. 20.000 uciekinierów z NRD.
- 6–7.10 Gorbaczow wzywa władze NRD do pilnych reform.
- 7.10 Posiedzenie sejmowej komisji obrony narodowej, podczas której „cywilni politycy” po raz pierwszy cokolwiek usłyszeli o siłach zbrojnych.
9. 10 Premier podjął decyzję o skierowaniu do MON i MSW cywilów.
- 23.10 Parlament węgierski przyjmuje nową konstytucję.
- 26.10 W Warszawie odbyło się posiedzenie MSZ członków Paktu Warszawskiego. T. Mazowiecki otwierając to spotkanie powiedział: *dziś ważne jest akcentowanie roli politycznej, nie wojskowej*.
- 9–10.11 Upadek muru berlińskiego.
- 19.11 Ustąpienie T. Żiwkowa w Bułgarii.
- 14.11 Na zebraniu POP² i Warszawskiej Dywizji Zmechanizowanej (z udziałem Jaruzelskiego) po raz pierwszy ktoś publicznie poddał pod rozwagę zasadność działania partii w wojsku.
- 17.11 Prezydent RP Jaruzelski prowadzi rozmowy w Belwederze z Łaszewem na temat rokowań rozbrojeniowych. Rozpędzenie demonstracji studenckiej w Pradze.
- 20.11 Masowa demonstracja w Lipsku (pod hasłem zjednoczenia Niemiec).

¹ Widać z tego, jak poważnie brano Okrągły Stół w wojsku.

² Podstawowa organizacja partyjna.

- 21.11 Rozwiązanie pierwszej POP w wojsku. Odbyło się to na Wydziale Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej ASG WP.
- 24.11 Zmiany w Czechosłowacji.
- 3.12 Ustępuje Politbiuro w NRD.
- 4.12 Prezydent USA Bush na szczycie NATO informuje uczestników o postępach rozmów z Gorbaczowem.
Szczyt UW w Moskwie. Negatywna ocena inwazji na Czechosłowację w 1968 r. i odrzucenie doktryny Breżniewa.
- 11.12 Wielka demonstracja w Bułgarii pod hasłami wolnych wyborów i odrzucenia kierowniczej roli partii.
- 14–15.12 Rada NATO dokonuje przeglądu rozwoju sytuacji politycznej w Europie.
- 19.12 Pierwsza (historyczna) wizyta ministra SZ ZSRR w KG NATO.
- 20.12 Policja rumuńska otwiera ogień do demonstrantów w Timisoarze.
- 21.12 Początek końca Ceaușescu w Bukareszcie, następnego dnia – upadek reżimu, a 25 – rozstrzelanie małżeństwa Ceaușescu.
- 26.12 Zapoczątkowano *głębokie zmiany kadrowe w aparacie partyjno-politycznym w armii*.
- 27.12 W NRD zlikwidowano GZP.
- 29.12 Sejm PRL kasuje kierowniczą rolę partii komunistycznej i przywraca nazwę Rzeczypospolitej Polskiej.
Jaruzelski przyjął grupę oficerów, *żeby wysłuchać ich głosu na temat nastrojów w armii*.
Havel wybrany na prezydenta Czechosłowacji.



1990

- 6.01 Po raz pierwszy w historii Związku Sowieckiego opublikowano raport o siłach zbrojnych, liczyły wówczas 3.993 tys. żołnierzy.
- 15.01 Rząd Bułgarii odrzuca kierowniczą rolę partii komunistycznej
- 27.01 Na XI zjeździe rozwiązaniu uległa PZPR. Powstała SDRP.
- 2.02 Na nadzwyczajnym posiedzeniu rady wojskowej MON zaproponowano zakaz przynależności kadry do partii politycznych.
- 6.02 Gorbaczow proponuje zniesienie kierowniczej roli partii komunistycznej podczas sesji plenarnej KPZR i wprowadzenie pluralizmu politycznego.
- 7.02 Związek Sowiecki dostrzega trudności w wycofywaniu wojsk z Czechosłowacji.

- 11.02 Rząd Związku Sowieckiego wyraził gotowość do podjęcia rozmów w sprawie wycofania swoich wojsk z Polski.
- 13–14.02 Na spotkaniu w Ottawie (MSZ NATO i UW oraz obserwatorzy KBWE) otwarto konferencję „Otwarte Niebo” (otwarta przestrzeń powietrzna). Ministrowie przedyskutowali problem zjednoczenia Niemiec (w ramach komitetu 2 + 4) oraz wyrazili wolę zakończenia z powodzeniem rozmów CFE.
- 13.02 MON ZSRR (generał) zapowiedział, że jego kraj nie zgodzi się na zjednoczenie Niemiec (czegoś takiego nie ma w państwach demokratycznych).
- 22.02 W Moskwie podpisano porozumienie z rządem Czechosłowacji o wyprowadzeniu wojsk sowieckich z tego kraju do 1 lipca 1991 r.
- 2.03 W Belwederze na spotkaniu z Jaruzelskim minister ON Siwicki, szef GZW³ wiceadmiral Kołodziejczyk i generalny dziekan WP rozmawiali o przestrzeganiu zasady wolności wyznania i sumienia w wojsku.
- 6.03 Węgry i ZSRR osiągnęły porozumienie w sprawie wycofania wojsk sowieckich z Węgier. (Było ich tam 52 tys.).
- 11.03 Parlament litewski obwieszcza opuszczenie ZSRR i ogłasza niepodległość.
- 15.03 M. Gorbaczow wybrany pierwszym prezydentem Związku Sowieckiego.
- 18.03 Wolne wybory w NRD i przegrana komunistów, krok do zjednoczenia.
- 21.03 Vaclav Havel w Londynie zaproponował jednoczesne rozwiązanie NATO i Układu Warszawskiego.
Wizyta Skubiszewskiego (MSZ RP) w KG NATO jako trzeci ze wschodu.
25. 03 i 8.04 Na Węgrzech odbyły się pierwsze wolne wybory parlamentarne, wygrana centroprawicy.
- 26.03 Rząd Czechosłowacji podejmuje decyzje o „rozbrojeniu” granicy z Austrią i RFN.
- 28.03 T. Mazowiecki zapowiedział powołanie w MON cywilnych wiceministrów.
3. 04 Premier powołał Komorowskiego i Onyszkiewicza na stanowiska wiceministrów w MON.
- 11.04 W Bratysławie spotkali się prezydenci, premierzy i MSZ Polski, Czechosłowacji i Węgier. Temat: współpraca regionalna i bezpieczeństwo.
- 12.04 Parlament NRD wypowiada się za zjednoczeniem Niemiec.

³ Główny Zarząd Wychowawczy – dawniejszy GZP.

- 2.05 Dowódca Północnej Grupy Wojsk Sowieckich przedstawił stronie polskiej plan wycofania tych wojsk z Polski (ważna jest forma).
- 4.05 Parlament Łotwy ogłasza niepodległość Łotwy.
- 8.05 Parlament Estonii zmienia nazwę kraju i przywraca dawną flagę.
- 12.05 Reaktywowanie Rady Bałtyckiej (Litwa, Łotwa i Estonia). Poprzednie jej posiedzenie odbyło się w 1940 r.
- 20.05 W Rumunii po raz pierwszy od 50 lat odbyły się wolne wybory.
- 22.05 Rada Ministrów przyjęła uchwałę o *utworzeniu w miejsce ASG Akademii Obrony Narodowej*.
- 30.05 Wybór Jelcyna na prezydenta Rosji (jeszcze w składzie ZSRR).
- 8 i 10.06 Wybory w Czechosłowacji i Bułgarii, przegrana komunistów.

————— × —————

- 29.06 MSZ Węgier przyjęty przez Sekretarza Generalnego NATO
- 2.07 Unia monetarna RFN i NRD.
- 6.07 Szczyt NATO w Londynie (Deklaracja Londyńska). Transformacja Sojuszu i poszerzenie współpracy z państwami Europy Centralnej i Wschodniej.
- 10.07 Wizyta MSZ NRD w NATO.
- 13–17.07 Wizyta sekretarza Generalnego NATO w Moskwie.
- 16.07 Rozmowy Kohl – Gorbaczow na temat pełnej suwerenności Niemiec włącznie z przynależnością tego państwa do NATO.
- 18.07 Wizyta premiera Węgier w KG NATO.
- 2.08 Atak Iraku na Kuwejt.
- 22.08 Zgoda na zjednoczenie Niemiec od 3.10 1990 r. i przeprowadzenie wolnych wyborów w całych Niemczech 2.12.1990 r.
- 13–15.09 Pierwsza wizyta Sekretarza Generalnego NATO w Polsce, w tym w Sejmie.
- 15.10 Gorbaczow laureatem Pokojowej Nagrody Nobla.
- 25–26.10 Wizyta szefa sztabu generalnego ZSRR w KG NATO.
- 19.11 Szczyt KBWE w Paryżu. Podpisanie traktatu o uzbrojeniu konwencjonalnym w Europie (CFE).
- 21.11 KBWE publikuje dokument o budowie środków zaufania i bezpieczeństwa.
- 26–28.11 Zgromadzenie Północnoatlantyczne na spotkaniu w Londynie przyjmuje delegacje: ZSRR, Bułgarii, Czechosłowacji, Węgier i Polski.
- 9.12 Wałęsa wybrany na prezydenta RP.
- 20.12 Minister SZ ZSRR Szewardnadze ostrzega przed powrotem dyktatury w ZSRR.

1991

- 8.01 Sowieci rozmieszczają wojska wokół Wilna.
- 11.01 NATO ostrzega ZSRR przed użyciem przemocy na Litwie.
- 17.01 Atak lotniczy koalicji na Irak w następstwie niewykonania przez Irak rezolucji RB ONZ (opuszczenie Kuwejtu).
- 9.02 Plebiscyt na Litwie w sprawie niepodległości: 55% za.
- 24.02 Ofensywa wojsk lądowych koalicji na Kuwejt i wyrzucenie wojsk irackich (konflikt zbrojny trwał 100 godzin).
- 25.02 Reprezentanci sześciu państw UW zebrani w Budapeszcie podejmują decyzje o rozwiązaniu jego struktur militarnych.
- 27.02 Minister ON Czechosłowacji składa wizytę w NATO.
- 28.02 Irak bezwarunkowo akceptuje wszystkie 12 rezolucji ONZ dotyczących wyprowadzenia wojsk z Kuwejtu.
- 3.03 Referendum niepodległościowe w Estonii i na Łotwie. Za – głosowało odpowiednio 77% i 73%.
- 4.03 ZSRR ratyfikuje traktat zjednoczeniowy Niemiec.
- 13–26.03 Amerykanie wycofują z Europy arsenał rakiet.
- 21.03 V. Havel – prezydent Czeska i Słowacka Republika Federacyjna – wizytuje NATO i przemawia (precedens historyczny) na posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej (NAC).
- 31.03 Formalne rozwiązanie struktur militarnych UW.
- 30.04 Wizyta premiera i Ministra ON Bułgarii w NATO.
- 7.05 Minister obrony Jugosławii ogłasza, że jego kraj jest w stanie wojny domowej.
- 21.05 Izba Reprezentantów Stanów Zjednoczonych wzywa do redukcji wojsk amerykańskich w Europie z 250 000 do 100 000.
- 23.05 Wizyta polskiego ministra ON – Kołodziejczyka w NATO.
- 6–7.06 Rada NATO w Kopenhadze wydaje oświadczenie w sprawie partnerstwa z państwami Europy Centralnej i Wschodniej.
- 25.06 Parlamenti Słowenii i Chorwacji proklamują niepodległość.



- 1.07 **Oficjalne rozwiązanie Układu (Paktu) Warszawskiego.**
- 3.07 Prezydent RP Wałęsa składa wizytę w NATO.
- 30.07 Prezydent Republiki Rosyjskiej Jelcyn uznaje niepodległość Litwy.
- 19.08 Nieudany pucz Janajewa w Moskwie.
- 21.08 Rada NATO (MSZ) potępia niekonstytucyjne usunięcie Gorbaczowa. Gorbaczow wraca do Moskwy.

- 25.08 Gorbaczow proponuje rozwiązanie partii komunistycznej i rezygnuje z funkcji sekretarza generalnego.
- 26.08 Państwa europejskie nawiązują stosunki dyplomatyczne z państwami bałtyckimi.
- 7–8.11 Szczyt NATO w Rzymie. Przyjęcie tzw. Deklaracji Rzymskiej w sprawie pokoju i współpracy („Rewolucja Kopernikańska”).
- 11.11 Polski minister SZ – Skubiszewski z wizytą u Sekretarza Generalnego NATO.
- 1.12 Referendum na Ukrainie w sprawie opuszczenia ZSRR. 90% za.
- 8.12 Prezydenci trzech republik związkowych ZSRR: Rosyjskiej, Białoruskiej i Ukraińskiej, na spotkaniu w Mińsku podejmują decyzję w sprawie zastąpienia ZSRR Wspólnotą Państw Niepodległych (*Sojuz Nieawisimych Gosudarstw*).
- 9–10.12 Szczyt Wspólnoty Europejskiej w Maastricht podejmuje decyzje o ustanowieniu Unii Europejskiej.
- 12–13.12 Ministrowie obrony NATO w Brukseli dokonują przeglądu szybko zachodzących zmian w Europie i skutków militarnych tych zmian w następstwie poważnych redukcji sił zbrojnych.
- 13.12 Wizyta wicepremiera ZSRR (jeszcze) w NATO celem przedyskutowania sytuacji, jaka wytworzyła się po utworzeniu SNG.
- 19.12 Rada NATO potępia przemoc w Jugosławii i podejmuje decyzję w sprawie pomocy humanitarnej dla ZSRR.
- 20.12 Rozwiązanie ZSRR.
Utworzenie Rady Współpracy Północnoatlantyckiej – 25 państw – 16 NATO i 9 Europy Centralnej (NACC), przemianowanej później na Radę Partnerstwa Euroatlantyckiego – dzisiaj 50 państw (EAPC).
- 21.12 SNG w Ałma Acie rozrasta się do 11 byłych republik związkowych b. ZSRR.
- 25.12 Gorbaczow rezygnuje z wszystkich funkcji państwowych.